

AASTA TIPUD PLUSSIDES JA MIINUSTES

"Peeter ja Tõnu" von Krahli teatris. Peeter Volkonski ja Tõnu Oja.

oleme ikka meie. Samas võib üha rohkem ja rohkem leida märke, et kõvasti doteeritud riiklikud teatrid on oma entusiasmi kaotamas, muutudes masstoodangu tehasteks.

Eesti tantsuelu areneb edasi normaalselt, arvestades seda, et oleme väike riik. Normaalne tähendab mittehüppelist orgaanilist arengut mitmes erinevas suunas. Tasapidi koguvad jõudu ning tunnustust meie mitteriiklikud trupid ning tegijad. Täiendatakse ennast ning tutvustatakse eesti kultuuri ka välisfestivalidel. Möödunud aastal oli märgata Eesti tantsuimemete sotsiaalse aktiivsuse kasvu: loodi kolm organisatsiooni. Järgmine aasta peaks näitama, kas nad oma eksistentsi ka tõestada suudavad. Ja seda loomulikult mitte ainult enestele.

Minused

seda inglise-prantsuse keelealal, mis maailmas käibivamad-arusaadavamad kui meie emakeel!

Ja aasta teatrisündmus kohalikul tasandil? Kaalun ja mõtlen – Šapiro "Kolmekrossiooperile", Pedajase, Karusoo, Mikiveri, Rohumaa, Undi, Nüganeni, Noormetsa jt. lavastustele, Rakvere teatri uue meeskonna imidži loomise oskusele ja **Theatrumi** tõsise avalikkuse ette tulekule...

Ei. Sündmus on sündmus. Vapustus. Hulkade ühtemoodi puudutatud saamine. Seega – kindlasti ja fataalselt – hüvastijätt **Sulev Luige** ja **Jüri Krjukoviga**. Eesti teater ilma nendeta pole enam see, mis aasta tagasi.

ANDRES LAASIK

Vaadates teatrimaastikul toimuvaid muu-

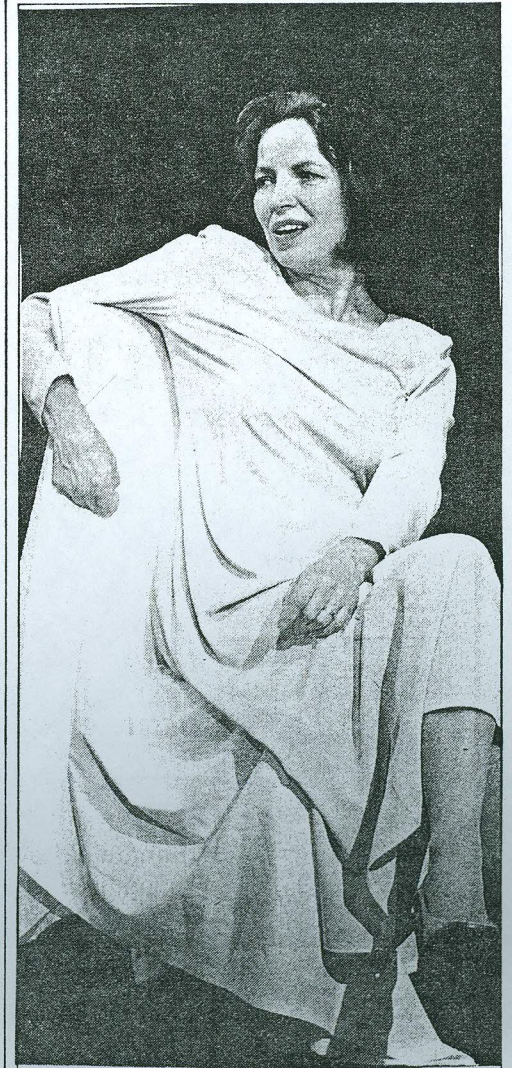
Panso kooli seitsmes lend, nüüd ilma **Sulev Luige** ja **Jüri Krjukovita**, kelle kaotuse kõrval on raske midagi aastal 97 tähtsaks pidada....

Seal Teatriliidu istumisel ütles **Lembit Peterson**, ka teatavasti üks seitsmenda lennu lavastajatest (kui juttu tuli publikust ja **meelelahutusest**): "Aga võibolla tahab publik seda, et keegi ta **meele kokku** paneb." Justkui väike keelenali, aga kõik olid õnnelikud, kõik aplodeerisid. On see nii või tundub ainult, et meie kõrv on taas teravamaks muutumas. Nii auditooriumis, tänaval kui teatris.

Mujalgi on seda tähele pandud. Üks esiletõstatavatest suundadest Euroopa teatris on vajadus säilitada ja parandada järglastele keel ja kultuur, klassika. Pääseda lagast. Tunnetada keele kaudu iseennast.

1997.a. oli eesti teatri algupärasest repertuaaris stiili ja mitmekülgust. Huvi reaalse inimese ja justkui tema enese suu läbi kõneldud teksti vastu on ilmne **Merle Karusoo** dokumentaalis "Kured läinud, kurjad ilmad". Tartu vaimu olla oma sooja lihtsa keelega Tallinna toonud **Mart Kivastiku** "Peeter ja Tõnu". **Andrus Kivirähk** "Atentaat", **Toomas Kall** "Raadio Null", **Juhan Smuul** "Kihnu Jõnn" ja **Hugo Raudsepp** "Viimne europlane" on meie esmaklassilised humoristid. **Tammsaare** "Tõde ja õigus **Vargamäel** ja **Jaan Oks** "Küpressimägi" originaalseimad keeleklassikud. 1996. a. esietendunud **Jaan Kruusvall** "Hullumeelne professor" ja **Madis Kõiv** "Peiarite õhtunäitus" mõlemad poeetilise draama meistrid. Sellest kõigest saadi palju kõrvamõnu. Aga eestlane vaatavalki teatrit kõrvaga.

Pärast groteskset, mängevalt tumemeelset "Küpressimäge" kummitas kaua kõrvas **Anne Margiste** erilise

"Stseenid ühest abielust" Eesti Draamateatris. Kersti Kreismann.

žürii preemiaga hindas.

Et meil oli au ja võimalus tähistada tänase eesti teatri suurte tegijate **Jaanus Orgulase**, **Mikk Mikiveri**, **Meeli Söödi** ja **Aarne Üksküla** juubeleid.

Minused

jad. Täiendatakse ennast ning tutvustatakse eesti kultuuri ka välisfestivalidel. Mõeldud aastal oli märgata Eesti tantsuainimeste sotsiaalse aktiivsuse kasvu: loodi kolm organisatsiooni. Järgmine aasta peaks näitama, kas nad oma eksistentsi ka tõestada suudavad. Ja seda loomulikult mitte ainult enestele.

Miinused
Põhimõtteliselt on nn. riiklik tantsumaailm juba kes teab mitmendat aastat muutunud pisikeseks "perekonnaks". Iseenesest on see ju hea, aga miinuseks on see, et hoitakse kiivalt pere suurust Eesti keskmisel tasemel (see on vist neli liiget keskmiselt). Uusi tegijaid esile ei tooda ning juba mitmendat hooaega valitseb rahulik stagnatsioon. Isegi Eestit külastavad koreograafid on samad.

Arvan, et Estonia teatri projekt nimega "**New Yorgi avangardtantsuõhtu**" oli selle tendentsi üks iseloomulikumaid näiteid. Polnud ju lavastuses midagi avangardset, ei üllatanud ka koreograafid. Suurim mureaine, mis sel aastal esmakordselt esile tõusis ja teadvustus, oli fakt, et turismi- ja kultuurilinnaks pürgivas Tallinnas ei ole ühtegi teatrilava külalis-etendusteks. See, et neid etendusi riiklikes teatrites teha ei saa, on nüüd täiesti selge. Probleemi on täheldanud ka Eestis resideeruvad välismaa kultuuriesindused. Enesele märkamata oleme muutumas omas mahlas suplevaks provintsikeseks. Annaks Jumal meile tolerantsi.

REET NEIMAR

Sirbi vaatevinklist mõeldes – **Postimehe kultuurilisa** ilmumine. Konkurent on kadestusväärset hästi struktureeritud, ülevaatlik, pilkupüüdev ja mitte sisutühi. Sirp peab pingutama hakkama:

Teatri vaatevinklist... On juba ette heidetud, miks pole eesti teater maailmas nii edukas ja kuulus kui eesti muusika. Võhiklik ja pealiskaudne pretensioon. Nii see jääbki, alatiseks. Sõnateater on oma loomult lokaalne nähtus, seotud keelega, sisuliselt ja tegelikult kohalik kommunikatsioon. Iga rahvusteater. Peter Brook on küll maailmakuulsuste nimekirja eesotsas, aga kui palju inimesi tunneb siis tema lavastusi, kui võrrelda näiteks kehvade filmitegijate toodanguga? Ja

Ei. Sündmus on sündmus. Vapustus. Hulkade ühtemoodi puudutatud saamine. Seega – kindlasti ja fataalselt – hüvastijätt **Sulev Luige** ja **Jüri Krjukoviga**. Eesti teater ilma nendeta pole enam see, mis aasta tagasi.

ANDRES LAASIK

Vaadates teatrimaastikul toimuvaid muutusi, teeb murelikuks jätkuv teatri ühiskondliku prestiiži langus. Järjest suuremaks kasvab ebaloomulik lõhe hea teatri ja külastatava teatri vahel. See võib olla märk, et muutusi on vähe. Väike ja suletud eesti teatrisüsteem on liig lõdvalt seotud ühiskonnaga, kus ta toimib. Ollakse suletud iseendasse ja teatrimaailma müütidesse. Samas teeb heameelt, et mõneski lavastuses on näha püüdu ületada teatri jaoks saatuslikku lõhet teatri ja publiku ning lava ja saali vahel.

LILIAN VELLERAND

Novembri lõpul istuti Teatriliidus koos ning räägiti tõsiselt ja huvitavalt koolkonnadest eesti teatrites. Rääkijateks oli ka

"Kolm pikka naist" Eesti Draamateatris. Elle Kull, Ita Ever ja Garmen Tabor.

esietendunud **Jaani Kruusvall** "Hullumeelne professor" ja **Madis Kõiv** "Peiarite õhtunäitus" mõlemad poeetilise draama meistrid. Sellest kõigest saadi palju kõrvamõnu. Aga eestlane vaatavalki teatrit kõrvaga. Pärast groteskset, märglevalt tumemeelset "Küpressimäge" kummitas kaua kõrvas **Anne Margiste** erilise pieteediga lausunud autoritekst: "Küla oli võrdlemisi väga suur." Küla oli võrdlemisi väga... Keelel on oma saladused. Näitleja see, kes kutsub või ei kutsu neid kuulatama.

REET WEIDEBAUM

Plussid
Et Eesti Draamateater sai väärikalt hakkama rahvusvahelise meeskonnaga hiigelprojektiga – lavastusega "**Nicholas Nickleby elu ja seiklused**". Et teatri toetust lavakunstikoolile kroonid suurepäraseid lavastused "**Peiarite õhtunäitus**", "**Minu veetlev leedi**", "**Nicholas Nickleby elu ja seiklused**", et festivalil "Draama '97" osales teater kolme lavastusega, mida rahvusvaheline

"Stseenid ühest abielust" Eesti Draamateatris. Kersti Kreismann.

žürii preemiaga hindas. Et meil oli au ja võimalus tähistada tänase eesti teatri suurte tegijate **Jaanus Orgulase**, **Mikk Mikiveri**, **Meeli Söödi** ja **Aarne Üksküla** juubeleid.

Miinused
Et lahkusid **Sulev Luik** ja **Jüri Krjukov**, et päralt ei jõudnud "**Hamlet**" ning et teater jõudis lehtede kultuurikülgedelt uudisteküljele eelkõige nende kurbade sündmuste tõttu.

MARTIN KRUIJS

Eesti teatris on käsil ülemineku ehk sihtide sisseajamise aeg. Seda ei saagi miinus- või plussmärgiga siduda, sest protsess on sedavõrd objektiivne. Ühiskond, lai üldsus, potentsiaalne publik on teatri nüüd lõplikult tagasi võtnud – just emotsionaalsel tasandil seda kunsti- ja meelelahutusvormi uuesti enese jaoks väärtustades. Kuid sidudes seda ka väga erinevate ootustega. Seetõttu käib teatriturul vaatajate ja tegijate vahel vastastikune kompimine teineteise leidmiseks. Pealinna teatrid näikse oma vagu ajavat enesekindlamalt ja Linna-teatri publik, Draamateatri vaatajaskond või Vanalinnastudio fännklubi tunduvad selgemalt (kindlamalt) eristuvat kui kunagi varem. Väljaspool Tallinna paiknevad teatrid (isegi Vanemuine) on olnud reper-tuaariiseloому väljajoonistamisel seni ettevaatlikumad, kuna nad ripuvad paljuski ära oma statsionaari(pooliku)st. Dopingut saanud Rakvere ehk välja arvatud, kes nüüd teadlikult aktsentueerib oma Tallinna-lähedust.

Selles oma saalidesse eraldumises pole muud kurvastavat kui see, et täisväärtuslikust ühtsest organismist saab rääkida pigem tingimisi ja üldpilt on muutumas küllalt ähmaseks. Seda näitas ju ka "Draama '97".

Aga nagu öeldud, on see protsess oma olemuselt sõltumatu ja alles poole peal. Võib olla on tulemuseks korrastumine uuel tasandil.